

Kriminologiska institutionen
Stockholms universitet

Kriminalitetskontroll eller mänskliga rättigheter?

Av

Janne Flyghed

Särtryck nr 117

Särtryck ur

Nordisk Tidsskrift for Menneskeretigheder
Årg. 23, 2005, Nr 4, s. 391-405

ISSN 1104 9170

Kriminologiska institutionen
Stockholms universitet, 106 91 Stockholm
Tfn 08-16 20 00, www.crim.su.se

KRIMINALITETSKONTROLL ELLER MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER?

AV JANNE FLYGHED*

Abstract: *Over the past ten to fifteen years, an increasing number of social issues have become linked, and then subordinated, to security policy. This policy area has witnessed a paradigm shift, with the emergence of a new security mentality. The crumbling of the walls built up during the Cold War, and the collapse of the Soviet empire, meant the disappearance of the East versus West polarity. And as this world order, based on a balance of terror, passed into history, the nature of the global threat situation was transformed. The military menace was superseded by what was said to be a much more diffuse criminal threat. For what is it that lies concealed behind such concepts as "cross-border crime", "organised crime", "terrorism" and the like?*

Keywords: *Crime-control, human rights, new security-concept, normalising the exceptional, policing*

A. INTRODUKTION

För närmare 15 år sedan publicerades första utgåvan av Nils Christies *Crime Control As Industry. Towards Gulags, Western Style?* (1993).¹ Med hänvisning till den starkt ökade fångpopulationen frågade han sig om västerlandet inte var på väg att bygga upp en motsvarighet till det forna Sovjetimperiets ökända gulager. Enligt Christie hade väst tagit över östblockets hårt kritiserade massinlåsning.² Idag ett drygt decennium senare kan man fråga sig om inte väst även är på väg att ta över de kontroll- och övervakningsmetoder som var utmärkande för den totalitära kommunismens hierarkiska statssyn. I synnerhet efter 11 september har kontrollexpansionen accelererat. Kontrollåtgärder har vidtagits som för tankarna till urtypen för ett genomkontrollerat samhälle, nämligen Öst-Tyskland med dess hemliga polis STASI. Ett kontrollsamhälle präglad av angiveri och inlåsning utan rättlig prövning där mänskliga rättigheter spelade en högst underordnad roll. Är vi på väg mot ett Stasi-samhälle, den typ av samhälle det ägnades närmare ett halvt sekels kallt krig åt att bekämpa?

* Janne Flyghed, (f.1953), Professor Kriminologiska institutionen Stockholms universitet. janne.flyghed@crim.su.se. Arbetet med denna artikel har genomförts inom ramen för projektet *Kriminalpolitikens internationalisering och dess konsekvenser* finansierat av Krisberedskapsmyndigheten.

¹ Nils Christie: *Crime Control as Industry* (London: Routledge 1993).

² Sedermera har Ryssland dock kommit att ta täten beträffande inlåsning av traditionellt kriminella. De politiska gulagerna har efter 11 september 2001 däremot väst tagit över, t.ex. den amerikanska Guantanamoobasen på Cuba och inlåsning på politisk grund i England enligt antiterroristlagen ACTSA.

När nationalstaternas formerades på 1500-talet och successivt förpassade furstendömenas privata arméer till historien, skedde en såväl kvalitativ som kvantitativ förändring av våldsmakt. Grovt sett gjordes en uppdelning där militär skulle sköta de externa hoten och polis upprätthålla den interna ordningen och säkerheten. Men då det fanns en uppenbar risk för att staten skulle kunna använda sin maktställning för egna intressen, d.v.s. inte enbart använda militär och polis för medborgarna fromma, krävdes garantier gentemot sådant missbruk. Det infördes rättsligt skydd för medborgarna mot statens våldsapparat. Dessa medborgerliga fri- och rättigheter har sedermera kodifierats i de flesta staters lagstiftning. Det ska finnas klara och tydliga regler för när och hur medborgarnas personliga integritet får kränkas. Till de mest fundamentala rättssäkerhetskraven hör principerna om legalitet och proportionalitet; det vill säga inga inskränkningar i fri- och rättigheter utan stöd i lag samt att det ska finnas proportionalitet såväl mellan ingreppets art och den fara som ska avvärjas, som mellan normbrott och sanktion. Ingen ska dömas ohörd, var och en har rätt till rättslig prövning av det man är misstänkt för. Därtill kommer rätten till privatliv, något som regleras i Europakonventionen för Mänskliga rättigheter (artikel 8). Fokus i artikeln ligger på polisens metoder och dess konsekvenser för dessa rättigheter. Polismetoder, tvångsmedelsanvändning, är per definition integritetskränkande och därmed ingrepp i MR. Hur löser vi konflikten mellan att hålla brottsligheten på en rimlig nivå och samtidigt värna mänskliga rättigheter? Är det möjligt att bemöta extrema hot utan att upphäva rättssäkerhet och demokrati?

Internationellt har dessa för rättsstat och demokrati så fundamentala principer kraftigt trampats till marken i efterdyningarna av 11 september 2001 och bomberna i London 7 juli 2005. Förespråkarna för mer kontroll och övervakning har fått stark medvind. Förslag som av integritetsskäl tidigare haft svårt att få gehör, såväl i lagstiftande församling som i opinionen, möter idag mindre kritik och motstånd. Det gäller såväl nationellt som internationellt. Ageranden som tidigare betraktats som helt oacceptabla, har riktats mot vad som i svepande ordalag benämnts "terrorism". Gemensamt för dessa åtgärder är att de resulterat i inskränkningar i grundläggande mänskliga rättigheter. Det har till och med förekommit (och förekommer) direkt laglösa motmedel; det har m.a.o. inte funnits tillstymmelse till rättsligt stöd. Guantanamo basen utgör ett extremt exempel. I detta amerikanska fångläger på Cuba har åtminstone 660 personer från 42 nationer hållits inspärrade under tortyrliknande former utan rättsligt prövning. De har inte fått veta vad de konkret är anklagade för (förutom att de misstänks vara "terrorister"), än mindre fått en chans att försvara sig. Dock avvisade USA:s Högsta domstol i ett beslut den 28 juni 2004 exekutivmaktens självpåtagna rätt att fängsla terroristmisstänkta personer utan rättslig prövning. Men även om detta innebar ett steg närmare rättslig inblandning, kvarstår problemet med det kritiserade uttrycket "enemy combatants". Genom att inte beröra den problematiken tog domstolen inte tillfället i akt att klargöra om de fängslade på Guantanamo ska betraktas som kriminella i traditionell mening och därmed få sin sak prövad i vanlig domstol, eller om det ska uppfattas som POW och vara föremål för Genève-konventionen.³ Liknande åtgärder har vidtagits i England genom speciallagen ACTSA⁴ som inför-

³ Enligt Daniel Moeckli är det därför ett misstag att tro att detta beslut innebar "a major setback for the US administration that will forever change the legal parameters of the 'war on terror'", se Dani-

des efter 11/9 2001. I korthet innebär den att om en misstänkt befaras utgöra ett hot mot nationens säkerhet kan han eller hon hållas fängslad på obestämd tid utan vare sig åtal eller rättegång. I samband med ett överklagande från tio personer som suttit fängslade just enligt ACTSA, beslöt dessutom Court of Appeal (augusti 2004) att brittiska staten kan använda bevis i domstol inhämtade från andra länder utan att ta reda på om uppgifterna kommit fram under tortyr.

I de nordiska länderna har det visserligen inte vidtagits så drakoniska åtgärder som fånglägret i Guantanamo Bay utgör exempel på, men kriget mot terrorismen har satt sina spår i balansen mellan kontroll och mänskliga rättigheter även här. Detta framkommer bl.a. i de norska och svenska statliga utredningar och rapporter rörande polisiära kontrollmetoder som gjorts efter attentaten mot World Trade Center och Pentagon 11 september 2001⁵ I Sverige ägnades en separat utredning, *Vår beredskap efter den 11 september*,⁶ åt förbättrat samarbete mellan myndigheter samt utvidgade kontrollbefogenheter för polisen. Det internationella trycket har varit starkt; i synnerhet tiden närmast efter 11 september. Det var mycket svårt, för att inte säga omöjligt, att ens diskutera motåtgärder i den atmosfär av ”de som inte är med oss är emot oss” som rådde. Till exempel vidtogs inom EU en rad åtgärder redan några månader efter 11 september 2001; detta utan nämnvärd debatt och trots att flera åtgärder tidigare betraktats som högst kontroversiella. Bidragande faktor till EU:s snabba agerande var det brev president Bush skickade till dåvarande EU-presidenten Roman Prodi redan i oktober 2001. Det innehöll begäran om en lång rad åtgärder, bland annat möjlighet att frysa ekonomiska tillgångar för terroristmisstänkta, utökat underrättelsesamarbete mellan USA och EU samt införande av skärpta terroristbestämmelser.⁷ Flertalet av dessa amerikanska önskemål har EU sedermera tillmötesgått, vilket fått konsekvenser såväl för Sverige som för Norge. Norge är visserligen inte med i EU men påverkas i dessa frågor i lika stor utsträckning då de deltar i Schengensamarbetet.

Sverige har även bidragit med direkt laglösa åtgärder. Det gäller främst fallet med de två egyptier som med hjälp av maskerade amerikanska agenter fördes ut ur Sverige i december 2001. De flögs direkt till Egypten, ett av de länder (tillsammans med Syrien och Jordanien) som enligt Seymour Hersh används av USA när de vill få misstänkta personer förhörda på ett sätt som de inte kan göra på hemmaplan.⁸ I klartext innebär det tor-

el Moeckli: “The US Supreme Court’s ‘Enemy Combatant’ Decisions: A ‘Major Victory for the Rule of Law’?” (2005) 10 *Journal of Conflict & Security Law* 75–99. Se även Albrecht Funk: ”Der ‘war on terrorism’ der USA” (2005) 1 *Bürgerrechte & Polizei/CILIP* 80 51–60.

⁴ Anti-Terrorism, Crime and Security Act. Dock har lagen senare underkänts av de brittiska laglorderna, dvs. landets högsta domstol (16 december 2004).

⁵ NOU 2004: 6 *Mellom effektivitet og personvern. Politimetoder i forebyggende øyemed.*

⁶ SOU 2003:32 *Vår beredskap efter den 11 september.*

⁷ *Proposals for US-EU Counter-terrorism cooperation*, brev från George W Bush till Roman Prodi 16/10 2001. Cit. *Proposals* 2001-10-16.

⁸ Seymour M. Hersh: *Chain of command: the road from 9/11 to Abu Ghraib* (New York: Harper-Collins 2004).

tyr. Sverige var det första land som agerade på detta vis och blev därmed trendsättande, vilket sannolikt fått betydelse med tanke på Sveriges tidigare goda internationella rykte beträffande mänskliga rättighetsfrågor. ”Kan Sverige så kan väl vi.”

Det har således företagits åtgärder som det innan 11 september 2001 var mycket svårt att föreställa sig. Hur ska då dessa förändringar förstås, förklaras? I den norska utredningen *Mellom effektivitet og personvern* görs ett för dessa frågor fundamentalt konstaterande. ”Kriminalitetens art og omfang utgjør en viktig faktor i vurdering av politiets behov av metoder. Nye metoder bør ikke åpnes for og eksisterende ikke utvides uten et konkret behov”.⁹ Jag ska med hjälp av svenska och norska offentliga publikationer samt ett antal hotbildsframställningar beskriva hur detta behov motiverats.

B. VILKA HOT? VILKA BROTT?

I dagens hotbildsdiskussioner handlar det ofta om såväl teoretiskt som empiriskt svår-gripbara begrepp. Vanligt förekommande komponenter i dessa typer av brottslighet är ”gränsöverskridande”, ”internationell” och ”organiserad”. Men organiserad brottslighet med internationella förtecken som hotbild är ingen nyhet. Den har under historien varit ständigt återkommande, om än i varierande form. Under de senaste drygt hundra åren har det förekommit ett kontinuum av goda fiender med mer eller mindre stark koppling till organiserad brottslighet. Vid förra sekelskiftet handlade det om bombkastande anarkister och från och med 1917 var det ”kommunismen”. Sedan 1960-talet har narkotikan fungerat som god fiende och nu senast det lika flitigt använda som sällan definierade begreppet ”terrorism”. Men idag är det inte längre enbart ”war against drugs” eller ”war against terrorism”. Nu har det övergått till ett generellt krig mot kriminalitet en masse. Problemet är att detta är ett krig som aldrig tar slut. Det pågår hela tiden, mitt ibland oss, och ständigt dyker det upp nya fiender som måste nedkämpas. För när sker det avgörande ”slaget”? När kapitulerar ”fienden”? Enligt Vidar Halvorsen ger denna retorik en bild av att vi är ”på vei mot en unntakstilstand, der våre dagligdagse moralske forestillinger om rett og galt, godt og ondt, må settes til side til fordel for en slags unntaksmoral, en krigens etikk”.¹⁰ Effektiva polismetoder och kännbara straff får utgöra ”civilisationens försvarsverk mot kaos och socialt sammanbrott” (ibid.). Medborgerliga fri- och rättigheter får i dessa krigssammanhang en högst perifer roll.

Men att det idag i större utsträckning än förr handlar om mer diffusa risker och hot mot vår säkerhet, innebär inte att ett samhälle präglad av risktänkande är något nytt. Med tanke på den strida ström av skrivelser som sedan 1990-talet behandlat olika aspekter av risk skulle man kunna tro att så var fallet.¹¹ Risker har det alltid funnits. Vad var själva

⁹ NOU 2004: 6, 160.

¹⁰ Vidar Halvorsen (1998): ”Straffeprosess, moral og utradisjonelle etterforskningsmetoder” (1998) *Nytt Norsk Tidsskrift* 344–355, 344.

¹¹ Michael Power: *The Risk Management of Everything. Rethinking the politics of uncertainty* (London: Demos 2004) 12.

essensen i terrorbalansen om inte en påtaglig risk för atomvapenkrig? Det nya är att riskerna blivit såväl fler som otydligare. Men att hoten är diffusare innebär inte att de uppfattas som mindre allvarliga. Att de är svåra att precisera, och därmed belägga, utgör nämligen ett tecken på deras farlighet. Detta har fått påtagliga konsekvenser för samhällets brottskontrollerande instanser, såväl nationellt som internationellt. En viktig komponent i detta nytänkande är hotbilder och hotbildsanalyser, de framställningar som präglar vår uppfattning av verkligheten. Det är dessa som ger legitimitet åt vidtagna kontrollåtgärder och därmed inskränkningar i MR.

HOT OCH HOTBILDER

Med *hot* syftas här på överhängande faror; fenomen – reella eller upplevda – som framkallar oro och stundtals även rädsla. Graden av oro och rädsla kan variera, såväl i tid som rum. Det den ena kan känna som livshotande kan en annan uppfatta som en del av vardagen. Det är också skillnad mellan faktiska och potentiella hot; det vill säga konkreta, direkt överhängande hot och möjliga sådana. Utifrån olika typer av hot, potentiella eller faktiska, skapas hotbilder. *Hotbilder* är konstruktioner av möjliga framtida hot. ”Hotbilder ska inte ses som sanna eller falska utan som mer eller mindre användbara”.¹² De analytiker som tar fram hotbilder arbetar med hypotetiska risker och ännu ej realiserade hot. De konstruerar möjliga risker. Ett problem är att dessa ofta presenteras, antingen i själva hotbildsrapporterna eller i mediernas rapportering, som faktiska hot, eller åtminstone hot som är nära förestående.

Hotbildskonstruktionernas uttalade syfte är att skapa underlag för god beredskap om hotet skulle realiserats, något vi kan kalla beredskapsfunktionen eller försvarsfunktionen. Men det kan också finnas ett outtalat syfte, nämligen att rättfärdiga organisationers existens och/eller verka för att organisationen bör tilldelas mer resurser (legitimitetsfunktionen). Andra underliggande motiv kan vara att avleda uppmärksamheten från något annat, för tillfället känsligare problem. Ett klassiskt exempel är att rädda inhemska problem genom att agera utrikespolitiskt; där det yttersta steget är när statsöverhuvuden försöker vända vikande opinionssiffror eller avleda irriterande uppmärksamhet kring en skandal genom att involvera sig i krig. Statsvetaren David Finlay kallar detta för den psykologiska funktionen. Hot om en yttre fiende kan också vara enande. Det är identitetskapande samt fostrar till solidaritet och sammanhållning. Detta brukar benämnas den sociologiska funktionen. I svåra tider tjänar endimensionella fiendebilder som utmärkta redskap för att definiera nationens identitet. Starkt förenklade fiendebilder har ofta större effekt än mer sofistikerade. Att förmedla en tillfredsställande illusion är lättare och effektivare än att förmedla en komplicerad verklighet. En besläktad funktion med den sociologiska är den politiska. Då fokuseras på gemensamma intressen för att få politisk uppslutning. Enligt Finlay kan man genom att polarisera det onda och goda vidmakthålla ideologi, nationalism och konsensus.¹³ Sammantaget leder detta till att vi lever i en värld fylld av

¹² Jan Joel Andersson: *Hotbilder, ekonomi och säkerhet. Internationalisering, globalisering, regionalisering* (Stockholm: ÖCB 2000) 4.

¹³ David Finlay, O. Holsti & R. Fagen: *Enemies in Politics* (Chicago: Rand McNally 1976).

överskattade hot och risker. Hotbildsanalysens inre logik bidrar därför till en normalisering av exceptionella hot och risker,¹⁴ något det finns anledning att återkomma till.

En betydelsefull konsekvens av de konstruerade hotbilderna är formerandet av "Vi och Dom"-relationer. Hoten externaliseras, det är alltid "dom andra" som tillskrivs hotfulla egenskaper eller onda intentioner. Vi är subjekten, de andra blir objekt. Relationen till ett objekt inbegriper distans, medan subjektrelationer bygger på närhet. *Dom andra* blir de främmande, och det främmande och okända uppfattas ofta som hotfullt. Därför utsätts också *Dom andra* i större utsträckning för diskriminering och marginalisering samt, i förlängningen, exkludering. Repressiva åtgärder är lättare att rikta mot grupper som betraktas som objekt. Enligt David Garland kan sådana åtgärder vara ett sätt att "kompensera för misslyckandet att tillhandahålla säkerhet"¹⁵ *Dom andra* blir således inte enbart bestraffade utan får också tjäna som symbol för att statsmakten verkligen gör något för att öka medborgarnas säkerhet.¹⁶ Geografiska gränser, i synnerhet nationsgränser, har varit ett av de effektivaste sätten att skapa Dom och Vi. Men nu när de gamla nationsgränserna naggas i kanten har förutsättningar för att skapa Dom och Vi förändrats. Det finns en tendens till ett starkare gränsdragande *inom* länder istället för *mellan* länder. Ett exempel på detta är den skärpta inre utlänningskontrollen.¹⁷ (En paradoxal konsekvens av detta blir att norska och svenska medborgare som ser icke-nordiska ut, måste bära id-handlingar för att kunna bevisa att de inte behöver bära id-handlingar!

C. EMPIRISKA EXEMPEL

Hur hotbilderna konstrueras och framställs har avgörande betydelse när man överväger att införa integritetskränkande tvångsmedel. Men innan några ingrepp i den personliga integriteten och medborgarnas fri- och rättigheter införs, bör ett antal krav med koppling till hotbilderna vara uppfyllda.

- Hotrekvisitet. Finns det några uppgifter om att nya eller gamla hot fått ökad aktualitet? Existerar det några tillförlitliga och kontrollerbara belägg?
- Skaderekvisitet. Blir skadan stor om hotet realiseras?

¹⁴ Janne Flyghed: "Normalising the Exceptional – the case of political violence" (2003) 13 *Policing and Society* 23–41.

¹⁵ David Garland: "The limits of the sovereign state" (1996) 36 *British Journal of Criminology* 445–471.

¹⁶ Adam Crawford: "The governance of crime and insecurity in an anxious age: the trans-European and the local", i Crawford (ed.): *Crime and insecurity: governance and safety in Europe* (Devon: Willan 2002) 27–51, 32.

¹⁷ Sophie Hydén & Anna Lundberg: *Inre utlänningskontroll i polisarbete – mellan rättsstatsideal och effektivitet i Schengens Sverige*. Ph.D. thesis, Tema Etnicitet/Linköpings universitet; IMER/Malmö högskola 2004.

- Effektivitetsrekvisitet. Finns det belägg för att motmedlet är effektivt mot det aktuella hotet? Och står i så fall effektiviteten i proportion till kostnaden?
- Proportionalitetsrekvisitet. Är det med avseende på hot och skada en proportionerlig integritetskränkning?

De förmodade hoten är således helt centrala i diskussioner om integritetskränkningar. Går det inte att svara ja på fråga 1, ska inga nya metoder införas. Men även om alla tre inledande frågor besvaras med ja, återstår att överväga om åtgärden är förenlig med proportionalitetsprincipen. Sällan diskuteras dessa frågor, än mindre besvaras, innan nya tvångsmedel införs.

Vad finns det då för belägg för de nya hotbilder som presenteras? På vilken empirisk grund vilar de scenarion som ritas upp? Tyvärr råder det stor brist på analyser av dessa hotbildsrapporter. 1997 genomförde jag dock en mindre studie av tre hotbildsbeskrivningar om öststatsbrottslighet framtagna av svensk polis mellan 1993 och 1996.¹⁸ Jag letade efter påståenden som pläderade för eller mot en invasion av öststatsrelaterad brottslighet i Sverige. Ytterligare en studie gjordes fem år senare av tre andra hotbildsrapporter framtagna inom polisen 1998–2000.¹⁹ Då gällde det risk för invasion av illegala migranter. Innehållsanalysen i båda fallen är baserade på en påståendehierarki som går från ytterst bristfälligt underbyggda påståenden till välunderbyggda. Påståendena har kategoriserats på följande sätt.

- Vaga ogrundade påståenden. Påståendena är baserade på antaganden utan hänvisning till källa. Det framgår t.ex. inte vilken typ av brottslighet det gäller.
- Inga empiriska belägg. Påståendet är delvis tydligt, det framgår t.ex. vilka länder det gäller, typ av brottslighet etc., men det finns inga siffror som stöder de påståenden som framförs.
- Inga kontrollerbara källor. Påståendet grundar sig på empiriska bevis, men det anges inga kontrollerbara källor. Därmed går det inte att kontrollera de empiriska beläggens tillförlitlighet.
- Ingenting att jämföra med. Tydligt påstående, siffror och tillförlitliga källor, men det finns ingen ytterligare statistik att jämföra med. Därför svårt att avgöra om det skett någon förändring över tid, ökning eller minskning eller status-quo. Svårt att uttala sig om eventuella trender.
- Ideal. Klart och tydligt påstående som grundar sig på jämförbara, empiriska bevis och med angiven kontrollerbar källa.

¹⁸ Janne Flyghed: *Russian mafia in Sweden. Real threat or arch-enemy in new wrapping?* Paper presenterat på 10th Baltic Criminology Seminar, Riga 19–22 november 1997 og Janne Flyghed: "Gränser utan kontroll – eller kontroll utan gräns?", i Hörnqvist, Magnus (red.): *Gränslös övervakning* (Stockholm: Federativs 1998) 16–60, 49 f.

¹⁹ Emma Wimmerstedt: *Illegala migranternas resvägar genom Europa – myt eller verklighet? En analys av tre polisrapporter*, C-uppsats, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Resultatet av de två studierna redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 1: Påståenden om öststatsrelaterad brottslighet i tre dokument 1993–1996²⁰ samt påståenden om illegal invandring och människosmuggling i tre dokument 1998–2000²¹

Kategori av påstående	Öststatsrelaterad brottslighet			Illegal invandring och människosmuggling			TOTALT (Samtliga dokument)	
	Dokument (1993–96)			Dokument (1998–2000)			N	%
	I	II	III	I	II	III		
A: Helt ogrundat	3	9	2	2	1	2	19	10
B: Ingen empiri	11	16	4	15	3	12	61	32
C: Inga källor	3	3	3	33	34	10	86	46
D: Ej jämförbart	1	1	0	0	8	9	19	10
E: Ideal	0	0	0	0	0	4	4	2
Totalt	18	29	19	50	46	37	189	100

Innehållsanalysen av dokumenten rörande öststatsrelaterad brottslighet (1993–96) visade att påståendena så gott som uteslutande baserades på generella antagande och svepande formuleringar. Inte ett enda påstående uppfyllde kravet för den ideala kategorin. I media kunde man vid samma tid läsa om hur ”rysk maffia” hotade att invadera Sverige. Där hade man om möjligt ännu sämre underlag för sina påståenden än vad som var fallet i de polisiära hotbildsscenerierna. Sällan, för att inte säga aldrig, ifrågasatte journalister de hotbilder som presenterades av polis eller andra myndigheter. Mot slutet av 90-talet tillstod polisen själv att denna brottslighet inte blev lika omfattande som man hade befärat²². Beträffande den andra delstudien rörande påståenden om illegal invandring och människosmuggling (1998–2000) visade det sig att kategorierna B och C var de absolut dominerande; där hamnade 107 av totalt 133 påståenden. Endast fyra stycken klassades som kategori E. Trots viss förbättring i förhållande till den första studien, har polisen fortfarande svårigheter att ta fram tillförlitliga belägg för sina påståenden. Av tabellen framgår också att totalt var det endast drygt tio procent av samtliga 189 påståenden i de sex dokumenten som baserades på empiriska belägg och kontrollerbara källor.

²⁰ Följande tre dokument analyserades: 1. RPS' hotbildsanalys 1993 (Framtids- och omvärldsekretariatet, VKA-190-1596/93); 2. Rikskriminalpolisens kriminalunderrättelsetjänst, *Narkotika- och dopingsituationen i Sverige* (årsrapport 1996); 3. Rapporten *Öststatsrelaterade brott i Stockholms län* (Projektgruppen mot Öststatsbrottslighet, Polismyndigheten i Stockholms län, Länskriminalpolisen/underrättelseenheten).

²¹ Rapport 1998:10, Irakinvandringen till Sverige, RKP/KUT; Rapport 1999:19, Illegal invandring – människosmuggling från Jugoslavien till Norden, RKP/KUT; Rapport 2000:13, Nordiskt analysprojekt – Illegal invandring och människosmuggling av irakiska medborgare till nordiska länderna, RKP/KUT.

I hotbilds- och riskanalyssammanhang existerar det åtminstone två generella problem. Den gemensamma nämnaren är att det saknas tillförlitliga belägg, vilket får stor betydelse för expansionen av nya kontroll- och övervakningsmetoder. Det första gäller hotbildsanalyserna, där det som framgått ofta saknas vederhäftiga sådana innan nya kontrollmetoder införs. Det andra gäller bristen på utvärderingar av nya metoders effektivitet när de väl har införts. Och de som faktiskt görs, vad säger de? Vad finns t.ex. gjort beträffande kameraövervakning, CCTV (closed circuit television)? Politihögskolan i Oslo genomförde en utvärdering 2001 och kunde konstatera att det var svårt att fastställa några direkta och varaktiga effekter på brottsligheten.²³ I sin bok om kameraövervakning i Storbritannien kom Benjamin Goold till slutsatsen att CCTV fått högst marginell effekt på brottsligheten samt i mycket liten grad påverkat polisens arbete överhuvudtaget.²⁴ Och detta sagt om ett land där det sedan slutet av 1980-talet monterats över en miljon tv-kameror, och det enligt Goolds uppskattningar fortsättningsvis sätts upp 500 kameror i veckan.²⁵ Kostnaderna för detta är astronomiska.²⁶ Hur är det med utvärderingar av andra tvångsmedel? Vad vet vi om buggningens effektivitet? Mig veterligen finns det inga seriösa utvärderingar av detta tvångsmedel som nu åter är aktuellt i den svenska debatten. Vad det gäller klassisk telefonavlyssning finns det däremot i Sverige ett officiellt effektivitetsmått. På basis av uppgifter från rikspolisstyrelsen rapporterar den svenska regeringen varje år i hur många fall avlyssningen "haft betydelse" för utredningen. Till att börja med är frågan felställd för en reell utvärdering av tvångsmedlets effektivitet; kravet är alltför vagt. Kriteriet borde vara "har åtgärden haft avgörande betydelse för att fallet gått till åtal?". Men trots att det existerande vaga kriteriet – "haft betydelse" – borde vara ett lätt krav att uppfylla, så var det 2003 färre än hälften (46 %) av fallen där avlyssningen haft betydelse. I över 50 procent av de beviljade avlyssningarna har åtgärden inte haft någon betydelse alls för utredningen.²⁷ Och då ska man komma ihåg att detta är en kostsam verksamhet. Under 2003 uppgick kostnaden för de svenska skattebetalarna till teleföretagen för hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning till elva miljoner kronor. Därtill kommer ytterligare flera miljoner för utlämnande enligt lagen om elektronisk kommunikation.²⁸

²² Helén Jarlsvik & Maria Nystedt: *Icke-politisk brottslighet – ett säkerhetspolitiskt hot? Hur brottslighet skulle kunna hota våra grundläggande värden* (ockholm: FOA 1999) 27 og Lisa Westfelt: *Organisatoriska förändringar inom svensk polis under 1990-talet med avseende på kampen mot organiserad brottslighet*. Rapport 2001:1, Stockholm: Kriminologiska institutionen, på s. 54.

²³ Stig Winge: *Politiets fjersynsovervakning ved Oslo Sentralstasjon. En evaluering av kameraenes effekt på kriminalitet og ordensproblemer* (Oslo: Politihøgskolen 2001).

²⁴ Benjamin Goold: *CCTV and Policing. Public Area Surveillance and Police Practices in Britain* (Kings Lynn: Oxford University Press 2004).

²⁵ Ibid, s. 2.

²⁶ "According to one recent estimate, an average of £361 m. pr year was spent on CCTV in Britain between 1996 and 2000: M. McCahill and C. Norris (2002b)" ur Goold 2004, l.c..

²⁷ Regeringens skrivelse 2004/05: 36 *Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 2003*, på s. 36.

²⁸ SOU 2003:74 *Ökad effektivitet och rättssäkerhet i brottsbekämpningen.*, på s. 24.

En annan svaghet med många analyser av framtida hot är att de innehåller väldigt lite om orsaker men desto mer om åtgärder. Seriös analys av problemets uppkomst och omfattning saknas, vilket givetvis är vitalt om det ska kunna åtgärdas på ett adekvat sätt. Om liknande resonemang tillämpades inom medicinen skulle det vid en diagnos resoneras på följande sätt: Vi vet inte riktigt vad det är, än mindre vad det beror på och har ingen som helst koll på omfattningen, men vi har en massa idéer på motmedel.

Mycket av oron och rädslan idag är således till stor del en konstruktion baserad på bristfälliga hotbildsanalyser. Ett nyckelbegrepp i dessa konstruktioner är det nya säkerhetsbegreppet. I och med introducerandet av detta begrepp inträdde ett säkerhetspolitiskt paradigmskifte där ett flertal samhällseliga problem kom att uppgraderas i hotbildstänkandet.²⁹ (Följande former av hot har med vissa variationer framförts i offentliga publikationer och rapporter sedan början av 90-talet. De fyra förstnämnda är också de som flitigast förekommit i media.

- Terrorism
- Massflykt till Sverige av asyl- och hjälpsökande
- Spridning av massförstörelsevapen
- Internationell organiserad brottslighet
- Miljökatastrofer
- Svåra störningar i infrastruktursystem som el, telekommunikationer och vatten
- Användning av bakteriologiska och kemiska stridsmedel

Samtliga har efter hand i varierande utsträckning kommit att underordnas säkerhetspolitiska hänsynstaganden. En konsekvens av detta är att den personliga integriteten fått stå tillbaka på ett sätt som det för ett tiotal år sedan hade varit omöjligt att tänka sig. ”Rätten till säkerhet” har blivit nästintill ett mantra för många politiker, både till vänster och höger.³⁰ Jonathan Simon hävdar att ”säkerhet” har blivit vår tids stora handelsvara, såväl inom politiken som för kontrollindustrin.³¹ ”Rätten till säkerhet” har genom hård exploatering av politiker, säkerhetsbranschen, polis och medierna, kommit att övertrumfa rätten till personlig integritet, föreningsfrihet, yttrandefrihet och i förlängningen åsiktsfrihet.

D. ANPASSNING OCH NORMALISERING

Det finns en uppenbar risk att dessa exceptionella hotbilder normaliseras, trummas in som sanning, trots att det saknas belägg för att de faktiskt existerar. Därmed skapas ett permanent krisläge vilket legitimerar ytterligare repressiva insatser i form av mer polis,

²⁹ Janne Flyghed: ”Den hotfulla säkerheten”, i Flyghed, J. & M. Hörnqvist (red.): *Laglöst land. Terroristjakt och rättssäkerhet i Sverige. Smedjebacken* (Ordfront förlag 2003) 73–97.

³⁰ Loïs Wacquant “The Penalisation of Poverty and the Rise of Neo-Liberalism” (2001) 9 *European Journal on Criminal Policy and Research* 401–412, 402.

³¹ Simon Jonathan: *Poor Discipline* (Chicago: University of Chicago Press 1993) 258.

hårdare straff och nya polismetoder. Jag har kallat detta för normalisering av det exceptionella.³² Mycket tyder på att såväl tvångsmedelsarsenalen som tillämpningen av dessa tvångsmedel tenderar att utvidgas. De inrättas först för att användas mot grov och mycket ovanlig brottslighet, och ofta vid exceptionella situationer. Men när de väl introducerats glider de längs ett sluttande plan för tillämpning mot allt lindrigare brottslighet. Den grövsta brottsligheten blir därmed trendsättande när det gäller nya tvångsmedel. Det går sällan åt andra hållet, det vill säga att ett tvångsmedel tas ur bruk därför att den ursprungliga hotbilden försvunnit.

Normaliseringen av det exceptionella kan delas in i två huvudtyper: *hotbildsnormalisering* och *medelnormalisering*. Den första typen av normalisering av det exceptionella har sin grund i ovanliga och spektakulära händelser. Sådana händelser har stort sensationsvärde och får därmed stor massmedial belysning. Den så kallade vardagsbrottsligheten, den absolut vanligast förekommande brottsligheten, blir i det enskilda fallet sällan intressant ur mediasynpunkt. Den grova brottsligheten, i synnerhet våldsbrottslighet med extrema inslag, har däremot en dramatik som passar utmärkt för löpsedelsformatets kort-huggna formuleringar och mittuppslagens fotografiska estetik. Politiska terrordåd utgör ett annat exempel på spektakulära händelser som ofta exploateras i diskussioner om hotbilder. Medelnormaliseringen, som syftar på metoderna i polisarbetet, kan i sin tur ske på två sätt. Tillämpningen av ett inrättat medel kan på lagstiftarnas initiativ expandera utöver de ursprungliga intentionerna. Den andra varianten är att polisen i sin praktik tänjer på gränserna för det tillåtna. I det sistnämnda fallet riskerar lagstiftningen att komma på efterkälken, vilket i sin tur kan leda till legalisering i efterhand, d.v.s. en rättslig anpassning till en praktik som etablerats i den gråzon som polisens tvångsmedelsanvändning bedrivs i.

Det kan tilläggas att normalisering av det exceptionella ofta är en ad hoc-process. Expansionen betraktas som en tillfällig nödlösning motiverad av "stundens allvar", för att i efterhand framstå som en nödvändig åtgärd som bör bli permanent. Detta ad hoc-förfarande är en länk mellan exceptionalitet och normalitet, som gör att det extrema och icke representativa blir normalt. De extrema händelserna fungerar i denna process som utlösande faktor, d.v.s. som händelser som förstärker hotbildsnormaliseringen

Det finns fyra huvudsakliga aktörer i tvångsmedlens expansionsprocess: Polisen, politikerna, kontrollindustrin och media. I stor utsträckning styrs deras agerande utifrån en målrationalitet, även om det finns inslag av värderationalitet. Det som utmärker samtliga är att de har en faktisk påverkan på brottsbekämpningens utformning. De tre förstnämnda har som uttalat syfte att uppnå en effektivare kontroll av brottsligheten. Massmedia har främst en kommunicerande roll. Men det handlar inte enbart om effektiv brottsbekämpning när nya kontrollmetoder införs. Här finns såväl uttalade (extern rationalitet) som outtalade intressen (intern rationalitet), där det förstnämnda inte alltid sammanfaller med det sistnämnda. Förhållandet mellan aktörernas externa och interna rationalitet kan sammanfattas med följande tabell.

³² Se vidare Janne Flyghed (red.): *Brottsbekämpning – mellan effektivitet och integritet* (Lund: Studentlitteratur 2003).

Tabell 2: *Aktörernas externa respektive interna rationalitet*

Aktör	Extern rationalitet	Intern rationalitet
Politiker	Bekämpa brott	Lag som symbol för handlingskraft
Polis	Bekämpa brott	Organisationsexpansion, mer resurser
Kontrollindustri	Effektiv kontroll av brott och brottsling	Öka branschens betydelse, maximera profiten
Media	Förmedla information	Lösnummerförsäljning, maximera profiten

1. Politikernas uttalade syfte med kriminalpolitiken är att bekämpa brott. Målet är att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Men politikerna använder också lagstiftningens symbolfunktion för att visa sina väljare att de besitter handlingskraft. Kriminalpolitiken är en arena som uppfyller de nödvändiga rekvisiten för sådana manifestationer. Detta har fått ökad aktualitet i samband med välfärdsstatens omdiskuterade legitimitetskris. Ett sätt att minska detta legitimitetsbortfall är att förflytta det offentliga samtalet ”till arenor där legitimitetsvinnande handlingskraft är möjlig att påvisa”³³

2. Till polisens huvuduppgifter hör att bekämpa brott och upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Detta utgör den externa rationaliteten. Den interna rationaliteten är att de av organisationsegoistiska skäl ständigt ligger på för att expandera verksamheten och få mer resurser. Det uppstår lätt en växelverkan mellan åtgärder för att bekämpa brott och bevarande av den organisation som uppstått i denna kamp. För att legitimera organisationens fortlevnad hänvisas till nya hotbilder som kräver mer tvångsmedel.³⁴ Denna organisationsrationalitet är inget unikt för polisen utan gäller alla byråkratier.³⁵ Det ställs också krav från omgivningen på organisationen, för polisens del oftast krav på bättre effektivitet. Polisen är även en betydelsefull aktör i konstruktionen av brottsligheten samt vilka åtgärder som är bäst lämpade för att bekämpa den. De kan driva sina frågor som experter och sakkunniga i utredningar, författandet av PM m.m. Som specialister i sitt fack – brottsbekämpning – har de ofta tolkningsföreträde vid diskussioner om motåtgärders effektivitet och nödvändighet, vilket gör dem till en tung påtryckningsgrupp. Detta är särskilt tydligt i den allt starkare internationaliseringen av polisarbetet. Polisen deltar i internationella träffar med kollegor och tar från dessa interna diskussioner med sig ny kunskap och nya argument. Inom det polisiära samarbetet inom EU har sådana diskussioner förts bl.a. inom Schengensamarbetet samt i den tidigare s.k. TREVI-grup-

³³ Felipe Estrada: *Ungdomsbrottslighet som samhällsproblem. Utveckling, uppmärksamhet och reaktion* (Stockholm: Kriminologiska Institutionen 1999) 133.

³⁴ J. Benyon: "The Politics of Police Co-Operation in the European Union" (1996) 24 *International Journal of the Sociology of Law* 353–380, 370 ff.

³⁵ Clive Emsley: "Political Police and the European Nation-State in the Nineteenth Century", i Mazower, M. (red.): *The Policing of Politics in the Twentieth Century. Historical Perspectives* (Oxford: Berghahn 1997) 1–26, 2.

pen.³⁶ Därmed får de ett starkt inflytande på vad som ska upp på dagordningen i de nationella diskussionerna. Samma personer återkommer sedan ofta som experter i olika nationella utredningar. Här kan man också notera en tendens till viss lojalitetsglidning. Den internationellt verksamme polismannen, sambandsmannen, har mer gemensamt med sina internationella kollegor i samma situation än kollegorna på hemmaplan. Lojaliteten baseras på profession och går från nationalstat mot internationella organisationer, vilket möjligen är ytterligare ett tecken på nationalstatens uppluckring. Redan är delar av nationalstatens suveräna beslutanderätt över vad som tidigare betraktats som statens okränkbara kärnverksamhet – straff- och processrätten samt polisverksamheten – områden som står nära statens monopol på att definiera vad som är legalt våld.³⁷

3. Den privata kontrollindustrins externa rationalitet är en strävan efter effektiv kontroll av brott och brottslingar. Men den vill också maximera sina marknadsandelar samt öka intresset för att allt fler områden i samhället övervakas och kontrolleras. I affärsidén ligger att göra profit även på individers och institutioners rädsla för brott, såväl berättigad som oberättigad, vilket är en stark drivkraft till kontroll- och övervakningsexpansionen. Dessa interna intressen sammanfaller inte alltid med att uppnå effektiv kontroll av brottsligheten. Kontrollindustrin, i synnerhet övervaknings- och informationsteknologin, har en tendens att fokusera på de olika produkternas tekniska effektivitet. De presenterar produkter som ger polisen, men även politiker, förhoppningar om att den tekniska effektiviteten även ska kunna effektivisera brottsbekämpningen. Det finns här en stark tilltro till att den ultimata metoden för att kontrollera brottsligheten är teknisk. Den tilltron är idag starkare än någonsin. Det beläggs bland annat av hur okritiskt beslutsfattare ger sig i kast med ny kontrollteknologi; som kameraövervakning (såväl med fasta kameror, s.k. CCTV, som mobila handkameror), DNA-analyser, avlyssningsapparatur, säkerhetssystem baserade på olika typer av biometriska identifieringssystem som fingeravtryck- och ögonscannere.

4. Medias externa rationalitet ligger i att förmedla information. Men dess intresse att sälja lösnummer samt samla många lyssnare och tittare, och därmed öka intäkterna, leder till en fokusering på dramatiska och exceptionella händelser. Denna selektion av det extrema leder till en skevhet i bilden av brottsligheten. Mellan media och de tre övriga aktörerna finns vidare ett ömsesidigt beroende. Media är i behov av information och de övriga aktörerna behöver nå ut med sina respektive budskap. Media är således såväl aktör som arena.

De fyra aktörernas agerande kan betraktas som bakomliggande förklaringar till normaliseringen av det exceptionella. Främst är det aktörernas interna rationalitet som bidrar till detta. Det förekommer också att enstaka exceptionella händelser exploateras och driver utvecklingen vidare. Dessa för brottsligheten icke representativa händelser normaliseras till att bli ständigt överhängande hot. Många gånger sker nästintill en demonisering av hoten, något som inte bara framkommer tydligt i media utan även i kontrollindustrins rika flora av branschtidskrifter. Det mycket onda ("terrorister", "organiserad narkotika-

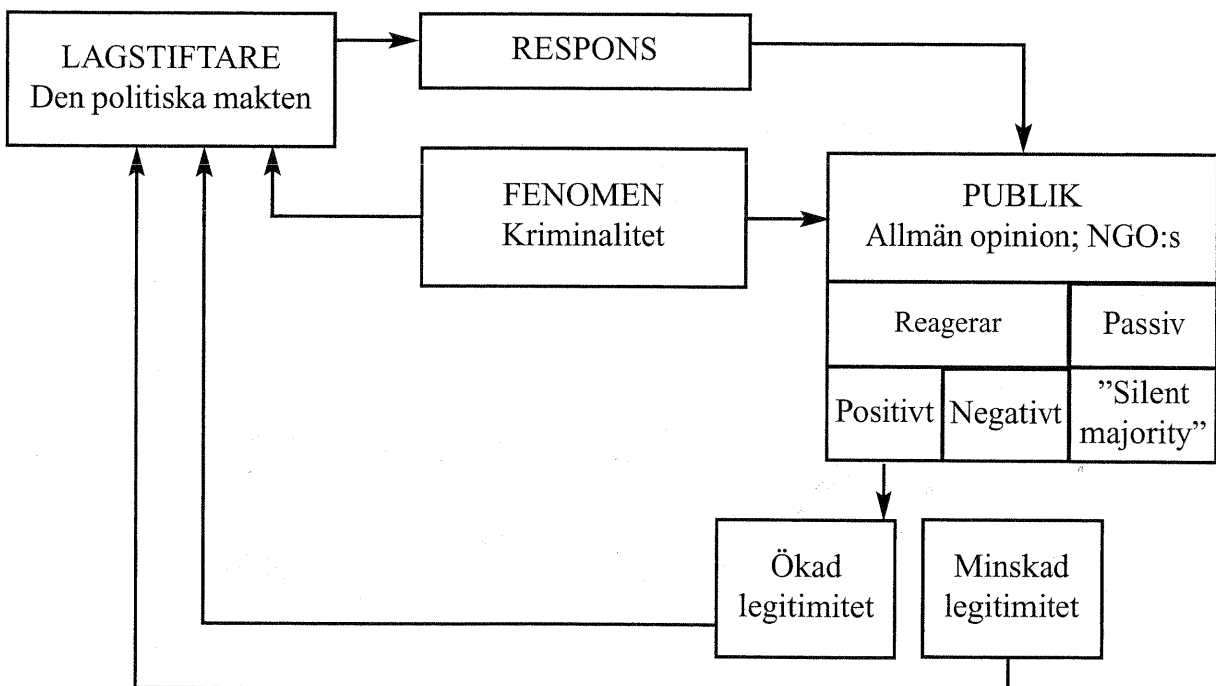
³⁶ Flyghed (1998), över n. 19 og Steve Peers: *EU Justice and Home Affairs Law*. (Dorset: Longman 2000).

³⁷ Angående statens våldsmonopol, se vidare Janne Flyghed: *Rättstat i kris. Spioneri och sabotage i Sverige under andra världskriget* (Stockholm: Federativs 1992) 31f.

brottslighet” e.dyl.) legitimerar expansionen av kontrollen. Det brukar framhållas att endast ett mycket litet antal personer kommer att drabbas. ”Vi”, det stora flertalet, måste skydda oss mot ”dem”, de fåtaliga men mycket onda brottslingarna. Vidare hävdas att tillämpningen av rättssäkerhetsskäl kommer att vara mycket restriktiv. Men när motmedlen väl är inrättade sker ofta en successiv expansion. Eventuella tidsbegränsningar förlängs och kan i sista hand leda till att det aktuella tvångsmedlet blir permanent samt att tillämpningen utvidgas till att gälla även lindrigare typer av brottslighet.³⁸ Den som ifrågasätter detta kritiserar utifrån ett effektivitetsperspektiv med starka emotionella inslag. Skeptiker till polisens behov av nya metoder anklagas gärna för att skydda brottslingar och för att i förlängningen sakna empati med brottsoffren – en anklagelse som det kan vara svårt att försvara sig mot.

Det är viktigt att understryka att ovan beskrivna samband inte kan förklaras med hjälp av konspirationsteorier. Verkligheten är sällan så enkel att det går att hitta lösningen till komplicerade samhällsliga processer i en allomfattande grundkonspiration. Snarare är processen en naturlig följd av att tvångsmedlet introducerats, där resonemang av typen ”nu när det ändå finns där” inte är helt ovanliga. De olika aktörerna (främst politiker, polis och kontrollindustri) drar åt samma håll utifrån sina respektive organisationsegoistiska utgångspunkter. Det uppstår en växelverkan där de ofta förstärker varandra utan att det för den skull finns någon gemensam bakomliggande plan.

En viktig aktör som inte får glömmas bort är den s.k. allmänna opinionen samt NGO:s. Detta kan illustreras med nedanstående figur. I varje enskild vektor (pil) i figuren ligger media med som förstärkare och omformare.

Figur 1: Idealiserad framställning av responsproblematiken

³⁸ Flyhed (2000), over n. 33.

En negativ reaktion kan bero på att publiken antingen uppfattar responsen som en överreaktion eller som en underreaktion. I båda fallen minskar beslutsfattarnas legitimitet. Vid en överreaktion anses statsmakten ha gått alltför hårt fram. Det kan till exempel gälla fall där polisen har använt övervåld vid demonstrationer eller där ett tvångsmedel innebär en alltför stor integritetskränkning i förhållande till det brott som ska beivras. Vid en underreaktion har statsmakten i och med en alltför svag reaktion brustit i sitt skydd av medborgarna.

Reagerar omgivningen däremot positivt på motåtgärderna, stärker det makthavarnas legitimitet. Åtgärderna uppfattas ha varit balanserade, brottsligheten kontrolleras på ett tillfredsställande sätt utan oskäligen integritetskränkningar. Men en positiv reaktion behöver inte betyda att de presenterade hotbilderna är riktiga eller att motmedlen verkligen är de mest lämpade. Det kan finnas aktörer som har intresse av att manipulera med uppfattningen av såväl hotbilder som motmedel. En möjlighet att rättfärdiga utvidgade motmedel är att överdriva hotbilderna, exempelvis genom att dramatiska hot målas upp utan tillstymmelse till empiriska belägg. I en sådan situation skapas ett krismedvetande som går ut på att befintliga maktmedel är otillräckliga. Temporära ”nödlösningar” inrättas, vilka efter hand blir normaliserade.

De kapade planens krasch den 11 september 2001 och explosionerna i London sommaren 2005 utgör nyckelhändelser som fått omfattande konsekvenser. Framför allt har det genomförts en mängd integritetskränkande åtgärder i terrorismbekämpningens namn. Personlig integritet och mänskliga rättigheter har trängts tillbaka, till och med legalitetsprincipen har sålts ut. Denna degradering av rättssäkerhet och demokrati till förmån för säkerhet har skett med bristfälligt underbyggda hotbildsresonemang. Istället för säkra hotbildsanalyser är det osäkra hotkonstruktioner som styr. Ett okritiskt accepterande av dessa konstruktioner leder till att det är säkerhetskonstruktionerna som blir det hotfulla. Kan traditionella medborgerliga fri- och rättigheter stå emot trycket från dessa bristfälligt underbyggda hotbilder? Om inte blir alltfler icke-kriminella beteenden föremål för såväl kontroll och övervakning som konkreta tvångs-ingripanden. Vi kommer även att få se mer av direkta ingripanden med bristfälligt, stundtals helt utan, rättsligt stöd; som till exempel frysta ekonomiska tillgångar, gripanden, inlåsnings- och utvisningar. Och det mot beteenden som de flesta varken uppfattar som terrorism eller grov organiserad brottslighet. En uppenbar fara med en sådan kontrollexpansion är att åtgärderna inte uppfattas som legitima och därmed blir kontraproduktiva.³⁹ Begränsningar av medborgerliga fri- och rättigheter resulterar ofta i misstro och ökade motsättningar, vilket i sin tur leder till mer våld. Detta är ett betydelsefullt memento om vi ska kunna återvinna balansen mellan kriminalitetskontroll och mänskliga rättigheter.

³⁹ Rhiannon Talbot: “The balancing act: counter-terrorism and civil liberties in British anti-terrorism law”, i John Strawson (ed.): *Law After Ground Zero* (London: Glasshouse 2002) 123–138, 123.

SÄRTRYCKSSERIEN FRÅN KRIMINOLOGISKA INSTITUTIONEN

1. Ungdomsbrottslighetens omfattning, karaktär och orsaker	Jerzy Sarnecki
2. Samhällets reaktion på brott av unga	Jerzy Sarnecki
3. Husockupanter och antiterrorpoliser	Janne Flyghed
4. Ökar marginaliseringen i Sverige?	Henrik Tham
5. Untersuchungshaft uind Untersuchungshaftvollzug - Schweden	Hanns von Hofer
6. Stöld i Sverige 1831-1993	Hanns von Hofer
Henrik Tham
7. Drug Control as a National Project	Henrik Tham
8. Recent Research Into Reactions to Juvenile Crime	Jerzy Sarnecki
9. Peter Pan och hans vänner i landet Aldrig-aldrig	Jerzy Sarnecki
10. Vräkt till hemlöshet? Vräkningar i Sverige 1982-1994	Janne Flyghed
11. Från behandling till straffvärde	Henrik Tham
12. The Normalization of Swedish Prisons	Karen Leander
13. Violence criminelle et jeunes en Suède: une perspective à long terme	Hanns von Hofer
14. From Treatment to Just Deserts in a Changing Welfare State	Henrik Tham
15. L'importance des boissons alcoolisées	Leif Lenke
16. La législation suédoise relative à la drogue	Mikael Nilsson
17. Utilisation et abus de narquotiques et de drogues illégales en Suède	Börje Olsson
18. Sweden: Zero Tolerance Wins the Argument	Leif Lenke
Börje Olsson
19. Problemprofiler hos ungdomar på särskilda ungdomshem i Stockholms län för åren 1990-1994	Jerzy Sarnecki
20. Invandrarungdomar på särskilda ungdomshem i Stockholms län	Ulrika Bergström
Jerzy Sarnecki
21. Invandrarna och brottsligheten	Hanns von Hofer
Jerzy Sarnecki
Henrik Tham

22.	Den svenska narkotikapolitiken - en restriktiv och framgångsrik modell?	Henrik Tham
23.	Kriminologiska bidrag till Nationalencyklopedin 1989-1996	Hanns von Hofer
Henrik Tham
24.	Reporting on Drugs in Nordic Newspapers	Astrid Skretting
Pekka Hakkarainen
Lau Laursen
Börje Olsson
25.	Avvikande beteende	Henrik Tham
26.	Säkerhetspolisen och det demokratiska samhället	Janne Flyghed
27.	The Dilemma of Control, Western Perspective	Jerzy Sarnecki
28.	Ungdomsbrottslighetens utveckling i Sverige	Felipe Estrada
29.	Minorities, Crime, and Criminal Justice in Sweden	Hanns von Hofer
Jerzy Sarnecki
Henrik Tham
30.	Entwicklungstendenzen und Reformstrategien im Jugendstrafrecht im europäischen Vergleich. Schweden	Hanns von Hofer
31.	Systemfragen des Jugendstrafrechts	Hanns von Hofer
32.	Ungdomsvåld: upptäckten av ett samhällsproblem. Ungdomsbrottslighet i svensk dagspress 1950-1994.	Felipe Estrada
33.	Åndsrettens kriminologi. En ikke-nostalgisk refleksjon	Knut Sveri
34.	Gränslös kontroll - eller kontroll utan gräns?	Janne Flyghed
35.	Deviant behaviour	Henrik Tham
36.	Våld och oroligheter i samband med idrottsevenemang. Polisens roll	Helena du Rées
Nordenstad
37.	Registrerad brottslighet hos individer som bedömts vara de mest våldsbenägna supportrarna i Stockholm	Tove Pettersson
38.	Crime and Welfare State: The Case of the United Kingdom and Sweden	Henrik Tham
39.	Dödligt våld och försök till mord eller dråp	Mikael Rying
40.	Internationell kriminalstatistik: En kortfattad inventering	Hanns von Hofer
Jonas Ring
Lars Westfelt
41.	Swedish Drug Policy: A successful model?	Henrik Tham

42. Drugs on Prescription - The Swedish Experiment of 1965-67 in Retrospect	Leif Lenke
Börje Olsson
43. The Gun and the Police Officer
Incarceration for non-payment of a fine	Knut Sveri
44. Juvenile crime trends in post-war Europe	Felipe Estrada
45. Kriminalitet / Crime / Criminallité	Felipe Estrada
46. Dödligt våld i Sverige och andra europeiska länder
1500-1800	Maria Kaspersson
47. Lag & ordning som vänsterprojekt? Socialdemokratin och kriminalpolitiken	Henrik Tham
48. Misdåd en straff i Scandinavië
(Med en engelsk översättning: Crime and Punishment in Denmark, Finland, Norway and Sweden)	Hanns von Hofer
49. Aboriginer och Terra Nullius-doktrinen	Jerzy Sarnecki
50. Swedish Drug Policy in Perspective	Leif Lenke
Börje Olsson
51. Dödsstraffet i USA - Allmänpreventivt eller brutaliserande?	Martin Bergqvist
52. Konflikt eller konsensus? Kriminalpolitiken i riksdagen
1946-1965	Louise Lexbro
53. Crime Statistics as Constructs: The Case of Swedish Rape Statistics	Hanns von Hofer
54. Criminal Violence and Youth in Sweden: a Long-term Perspective	Hanns von Hofer
55. Controlling Organised Crime: Organisational Changes in the Law Enforcement and Prosecution Services of the EU Member States. Country Report: Sweden	Janne Flyghed
Jenny Valind
Lisa Westfelt
56. Vräkning - orsak eller verkan? En studie av marginellt boende	Janne Flyghed
57. Gå direkt till fängelset utan att passera "Gå" - välfärdsproblem hos fångar	Anders Nilsson
58. Brottsoffret uppkomst och framtid	Henrik Tham
59. Criminal networks in Stockholm	Jerzy Sarnecki
Tove Pettersson
60. Die elektronische Überwachung von Straftätern in Schweden	Hanns von Hofer

61.	Trunkenheit am Steuer und Kriminalpolitik in Schweden	Hanns von Hofer
62.	Kontrollens betydelse för ungas brottslighet	Jerzy Sarnecki
63.	Sweden [Prisons in Sweden]	Hanns von Hofer Ryan Marvin
64.	Brottslighet som välfärdsproblem - Utsatthet för brott och oro för brott 1988-1999	Felipe Estrada Anders Nilsson
65.	Law and order as a leftist project? The case of Sweden	Henrik Tham
66.	Theft in Sweden 1831-1998	Hanns von Hofer Henrik Tham
67.	Victimization and Fear Among Lesbian and Gay Men in Stockholm	Eva Tiby
68.	På internets bakgård - svenska rasideologisk webbplatser 1996-2000	Anders Sjöberg
69.	Graffiti och annan kriminalitet - kriminella karriärer bland Stockholms graffitimålare	Dave Shannon
70.	"Fotboll kräva dessa starka drycker". Alkohol, fotboll och manlig gemenskap	Felipe Estrada Kalle Tyggvesson
71.	Juvenile violence as a social problem	Felipe Estrada
72.	Internationella jämförelser av brott och straff	Hanns von Hofer
73.	Brottslingen - vinnare eller förlorare?	Henrik Tham
74.	Sweden [Organised Crime and Law Enforcement Agencies]	Janne Flyghed
75.	Notes on crime and punishment in Sweden and Scandinavia	Hanns von Hofer
76.	När det exceptionella blir normalt - Konsekvenser av det politiska våldet i Göteborg juni 2001	Janne Flyghed
77.	Can Criminal Law Protect the Environment?	Helena du Rées
78.	Swedish Drug Policy in the Twenty-First Century: A Policy Model Going Astray	Leif Lenke Börje Olsson
79.	Fångtal och kriminalpolitik i Holland	Hanns von Hofer
80.	Aussenpolitik und Recht	Janne Flyghed
81.	Welfare trends in Sweden: balancing the books for the 1990s	Joakim Palme et al.
82.	Normalizing the Exceptional: The Case of Political Violence	Janne Flyghed

83.	Welfare of What? Conditions for Coping within Different Socio-political Structures: The example of Sweden and Spain	Anita Rönneling
Àngela Gabàs
Henrik Tham
84.	Entwicklungstendenzen und Reformstrategien im schwedischen Jugendstrafrecht	Hanns von Hofer
85.	Die Ersatzfreiheitsstrafe in Schweden	Hanns von Hofer
86.	The production and reproduction of prostitution	Tove Pettersson
Eva Tiby
87.	Police attitudes towards fellow officers' misconduct: the Swedish case and a comparison with the USA and Croatia	Börje Ekenvall
88.	Prison populations as political constructs: the case of Finland, Holland and Sweden	Hanns von Hofer
89.	Living conditions, social exclusion and recidivism among prison inmates	Anders Nilsson
90.	Victim and offender viewed from the perspective of mediation	Lise-Lotte Rytterbro
91.	Brott och straff i Skandinavien. En överblick	Hanns von Hofer
92.	Kriminalvårdslagens utveckling i Sverige	Henrik Tham
93.	Victimization, inequality and welfare during an economic recession	Anders Nilsson
Felipe Estrada
94.	Crime and Punishment in Sweden: Criminal Justice Statistics 1750-2000	Hanns von Hofer
95.	Ethnicity and Violent Crime: The Ethnic Structure of Networks of Youths Suspected of Violent Offences in Stockholm	Tove Pettersson
96.	Exposure to threatening and violent behaviour among single mothers	Felipe Estrada
Anders Nilsson
97.	Gewaltsensibilität, Gewaltschutzbewegung und Kriminalstatistik	Hanns von Hofer
98.	Vräkt och hemlös? Marginaliseringsprocesser bland vräkt	Anders Nilsson
Janne Flyghed
99.	Risk Assessments and Public Order Disturbances: New European Guidelines for the Use of Force?	Magnus Hörnqvist
100.	In the National Interest? Political Control and Registration in Norway and Sweden	Janne Flyghed
101.	Sociologin som försvann - en uppvisning av missvisande urval	Felipe Estrada

	Sven-Åke Lindgren Malin Åkerström
102. Tryggare kan ingen vara? Vräkning av barnfamiljer: Förekomst, orsaker och konsekvenser	Anders Nilsson Janne Flyghed
103. Girls and Boys in Delinquent Networks	Jerzy Sarnecki
104. Superfängelset och den obotliges återkomst	Robert Andersson
105. Behandlingstankens återkomst - Från psykoanalys till kognitiv beteendeterapi	Robert Andersson
106. Die Entwicklung der Gefangenenraten in achtzehn europäischen Ländern, 1983-2000	Hanns von Hofer
107. Die schwedische Kohortenstatistik - Ein kurzer Überblick	Hanns von Hofer
108. Imprisonment of non-payment of fines in Sweden	Hanns von Hofer
109. Lechts und Rinks: Schwedische und skandinavische Kriminalpolitik zwischen Moderne und Postmoderne	Hanns von Hofer
110. Stöld i Sverige 1831-2002	Hanns von Hofer Henrik Tham
111. Crime and Reactions to Crime in Scandinavia	Hanns von Hofer
112. The Transformation of the Politics of Crime in High Crime Societies	Felipe Estrada
113. Swedish Drug Policy and the Vision of the Good Society	Henrik Tham
114. Avhysningspraxis hos socialtjänst, hyresvärdar och kronofogdar 1995-2005 med särskilt fokus på barnfamiljer	Janne Flyghed
115. Crime-Control in the Post-Wall Era: The Menace of Security	Janne Flyghed
116. Vad är nytt med "det nya klientelet"? En jämförelse av figivna fångar 1992 och 2002	Anders Nilsson
117. Kriminalitetskontroll eller mänskliga rättigheter?	Janne Flyghed

